

Derde druk, september 2009

Verantwoordelijke Uitgever:

Davidfonds Anzegem - Kaster, p/a Marc Mahieu, Heuntjesstraat 11, 8570 Anzegem, e-postadres: mahieu.marc@telenet.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Woord vooraf

Dialect verdwijnt! Dialect herleeft! Neen, dialect leeft!

In talloze gezinnen, verenigingen, werkplaatsen, bleef en is het dialect nog altijd de gewone vlotte én sappige omgangstaal.

De media besteden bij steeds meer en verschillende gelegenheden uitgebreid aandacht aan de dialecttaal. Zo bedachten zij een jaarlijkse 'dag van het dialect', laten lezers en luisteraars speuren naar het mooiste dialectwoord en brengen via populaire popgroepen zelfs een nieuw muziekgenre op de markt: de dialectpop. De Vlaamse universiteiten op hun beurt haasten zich om de diverse eigenheden van de dialecten op te sporen, te vergelijken en vooral vast te leggen, te bewaren.

Professor Dr. Jacques Van Keymeulen stelt: 'Dialecten zijn geen slordig Nederlands, maar eerbiedwaardige afstammelingen van het Middelnederlands. Ze verdienen respect en studie. Dialecten en Algemeen Nederlands zijn allebei volwaardige talen. Ideaal zou zijn dat men naargelang de situatie vlot van het een naar het andere kan overschakelen.'

Niet te verwonderen dus dat in verschillende Vlaamse leefgemeenschappen dialectminnaars en taalknobbelaars woorden en uitdrukkingen inzamelden, neerschreven en zelfs in boekvorm uitgaven.

Met haar tijdschrift 'Mengelmare' bood ook onze lokale Davidfondsafdeling reeds vroeger de ruimte om enkele treffende en rake dialectwoorden te vermelden.

Marcel Braem greep de kans en de meeste lezers bladerden telkens gretig naar zijn zeer gesmaakt taalrubriekje nog vóór zij de andere interessante wetenswaardigheden doornamen.

Marcel's ijverig verzamelwerk werkte zó aanstekelijk dat de idee rijpte om zijn zoek- en schrijfwerk uit te breiden.

Helaas overleed Marcel, net vóór hij met onze werkgroep zijn levenswerk kon uitdiepen en grootschaliger uitwerken.

Rondvraag en speurwerk leerden intussen wel dat er deels onder invloed van de betreurde Marcel Braem maar ook naast hem, heel wat verborgen gebleven taalliefhebbers sinds jaren woorden, uitdrukkingen en spreuken verzameld en bewaard hadden.

Wij ontdekten er enkele en mochten dankbaar de verzamelde schatten benutten van deze lokale dialectminnaars van het eerste uur: Frans Mullie, Jo Devos, Jan Glorieux, Frans Eggermont. En de familie Braem vond het al even vanzelfsprekend

om ons de uitgebreide reeks steekkaarten van wijlen vader Marcel aan te bieden.

Wij mochten ook kennis nemen van documenten over aanverwante dialecten uit de nabije en verdere omgeving. Met evenveel dank en waardering namen we die door en vermelden ze hiervoor ook speciaal in de groep geraadpleegde werken.

Bij de opstart van de dialectwerkgroep stelden we ons drie doelstellingen: wetenschappelijk verantwoord werken, volledigheid nastreven en een aangenaam en vlot leesbaar werk afleveren.

Over onze wetenschappelijke doelstelling zou men kunnen opwerpen dat die slechts op semiwetenschappelijk uitkomt.

We vermelden bijvoorbeeld niet of de opgenomen woorden werkwoorden, bijwoorden, naamwoorden, enz. zijn.

Ook het gebruik van het fonetisch schrift zou de wetenschappelijkheid ten goede gekomen zijn. Immers, naast de streekeigenheid van veel woorden is en blijft het voornaamste kenmerk van een dialect de klank en de uitspraak. En om precies die klankkleur perfect en nauwkeurig weer te geven is het fonetisch schrift ideaal.

Ingewonnen informatie bij professor Véronique De Tier (verantwoordelijke voor Vlaanderen binnen de Stichting Nederlandse Dialecten -SND-) en lezing van het boek 'Dialectwoorden verzamelen. Een praktische handleiding' van Prof. Dr. Jacques Van Keymeulen, stelden ons evenwel gerust. Ze verduidelijkten dat wij reeds over degelijk basismateriaal beschikten en dat fonetisch schrijven zeker geen absolute noodzaak was of is om een dialecttaal vast te leggen.

Dus ontwierpen we zelf, met ons bestaand en alom gekend alfabet, een eigen schrijfwijze waarmee we zo nauwgezet mogelijk de klankeigenheid van ons dialect proberen weer te geven.

Het werd wel even wennen bij het schrijven én het wordt natuurlijk ook even wennen bij het lezen.

Ons tweede streefdoel, volledigheid, lijkt al in het woord zelf de tegenstelling tussen 'vol' en 'ledig' te omvatten. Kunnen we wel alles opnemen, opsporen, vastleggen? Want een taal leeft en verandert. Woorden verdwijnen en nieuwe woorden verschijnen. Soms overgenomen van inwijkelingen, soms uit andere talen, soms omwille van veranderende levenswijzen of gebruiken of beroepen of werkwijzen.

Onze woordenlijst en uitdrukkingen zijn dus een 'aanzet' tot volledigheid. Ze zijn vooral gekoppeld aan een tijdsbeeld en enkele gebruiken en gewoonten zoals wij die hier lokaal nog kenden en konden ervaren omstreeks de helft van de twintigste eeuw.

Intussen kregen we reeds enkele verbeteringen en een aantal nieuwe woorden aangereikt. We nemen ze hier graag op en danken de lezers die zo bijdroegen aan de verrijking en het vervolledigen van deze derde uitgave.

Wie nog treffende woorden of wetenswaardigheden kent of ontdekt, of ons ook andere aanvullingen of verbeteringen kan aanreiken, mag zeker niet aarzelen om die te noteren en aan ons te bezorgen.

Wij kijken nu reeds dankbaar uit naar nog meer gewaardeerde opmerkingen, suggesties en aanvullingen waarvoor u terecht kan op het Davidsfondssecretariaat: Heuntjesstraat, 11, te 8570 Anzegem, e-postadres: mahieu.marc@telenet.be; ofwel in de Landergemstraat, 33, te 8570 Anzegem, e-postadres: paul.verleyen@davidfonds.be

Een vlot leesbaar werk afleveren was ons derde streefdoel.

Niet in een echt woordenboek, dat er hoe dan ook altijd wat saai uitziet, maar in vlotte en aangename en zelfs wat grappige dialectlectuur wilden we alles vastleggen. Dus kozen we voor een mengeling van verhalende rubrieken, doorspekt en aangevuld met dialectwoorden en -uitdrukkingen. Met enkele speelse karikaturen frissen we het geheel op. Zelfs onze woordenlijst is doorweven met een mengelmoes van voorbeeldzinnen waarin heel wat levenswijsheid, levenskunst en levensechtheid schuilt.

We aarzelden zelfs niet, zij het met een knipoogje naar de tijd van toen, hier en daar het soms wat platvloersere, dat in elke volkse taal ruim aanwezig is en die ook zó kenmerkt, mee op te nemen. We verschillen hierin dus van Gezelle (Loquela) en De Bo (West-Vlaams Idioticon) die in hun meer dan waardevolle werken toch angstvallig alle woorden over 'des mensens primaire behoeften en drijfveren' ontweken. Maar waarom wil men toch steeds dat volkse met dat zo pejoratief klinkend 'vulgair' omschrijven?

Wij hopen dat u met een milde glimlach intens geniet van deze nieuwe editie.

De auteurs, leden van de Davidsfonds Dialect Werkgroep:

Erik Depraetere

speurde naar taal- en tekstfouten en zorgde voor de eindredactie

Jo Devos

verzamelde spitse spreuken en gezegden en de informatie over boer en natuur

Frans Dewaele

zorgde voor begrippen uit landbouw en vlasteelt en voor correcte uitspraaknuances

Marc Mahieu

ordende de illustraties en foto's en verzorgde de eerste tekstschikking

Frans Mullie

verzamelde dialectwoorden en plaatste ze in luimige voorbeeldzinnetjes en rubrieken

Paul Verleyen

schreef sappige verhalende rubrieken en was de coördinator van het geheel.

Graag vermelden wij ook dat **Els Derijcke** definitieve tekstschikking verzorgde.

Historisch overzicht en situatieschets

Niet alle West-Vlamingen spreken hetzelfde West-Vlaams!

Naast het Kustwestvlaams en het Continentaalwestvlaams is er een derde variante.

Aan de ooststrand van onze provincie en vooral in de zuidoosthoek, het gebied tussen Leie en Schelde, hebben de dialecten een sterke Oost-Vlaamse inslag. 'Het Schelde-Vlaams' noemt men het wel eens. Ten onrechte, want dit overgangsgebied reikt zelfs tot in het noorden van Oost-en West-Vlaanderen: tot in Maldegem en Middelburg en ook een deel van Oedelem. Ter hoogte van Kanegem en Maria-Aalter versmalt deze zone tot een dunne flessenhals om dan weer trechtervormig te verbreden tot op de taalgrens. (Zie afb. 1). De dialecten in deze zone kunnen noch West-Vlaams noch Oost-Vlaams genoemd worden, het zijn **overgangsdialecten**.

In het boek WEST-VLAAMS van Prof. Magda Devos en Reinhild Vandekerckhove en in Prof. J. Daeldemans boek over het Oost-Vlaams vinden we mooie grafische weergaven van die situatie. Met dank ontleenden we de hier volgende grafieken uit hun werk.

AFB. 1: DE GROTE VLAAMSE DIALECTGEBIEDEN.

Laat ons even proberen het gebied te omschrijven waarin ons dialect (met klankvariaties uiteraard) werd en wordt gesproken.

Tot 1789 was de kasselrij Oudenaarde een deel van het huidige Oost-Vlaanderen. Met de komst van de Fransen werden wij administratief in het arrondissement Kortrijk ingevoegd.

Bekijken we de toenmalige kasselrij Oudenaarde even nader.

In het boek 'Inventaris van het Archief van de Kasselrij Oudenaarde' uit 1984, staat dat de kasselrij Oudenaarde bestond uit 37 parochies verspreid over West- en Oost-Vlaanderen.

Voor West-Vlaanderen waren dat 15 parochies. In alfabetische volgorde: Anzegem, Avelgem, Bossuit, Gijzelbrechtegem, Heestert, Ingooigem, Kaster, Kerkhove, Moen, Otegem, Outrijve, Potegem (deel van Waregem), Tiegem, Vichte, Waarmaarde. Grosso modo kunnen wij dus spreken van (grote delen van) de huidige gemeenten Anzegem (6 parochies), Avelgem (5), Zwevegem (3) en Waregem (1 parochie, nl. Potegem, het deel van Waregem ten zuiden van de Gaverbeek).

De kasselrij bevatte ook volgende 22 parochies in het huidige Oost-Vlaanderen: Asper, Bevere, Eine, Eke, Elsegem, Heurne, Huise, Kruishoutem, Lede, Melden, Moregem, Mullem, Nazareth, Nokere, Ooike, Oudenaarde, Ouwegem, Petegem, Wannegem, Welden, Wortegem en Zingem. In de hedendaagse gemeentelijke omschrijvingen kunnen we dus zeggen dat de kasselrij aan Oost-Vlaamse kant bestond uit (grote delen van) de gemeenten Gavere (1 parochie: Asper), Kruishoutem (4), Nazareth (2), Oudenaarde (7), Wortegem-Petegem (5) en Zingem (3).

De toenmalige afbakening van de parochies viel echter niet eenduidig samen met de huidige omschrijvingen. Veel parochies strekten zich zelfs uit over meerdere kasselrijen! Dat was onder andere het geval met Bossuit (deels ook kasselrij Doornik); Heestert, Moen, Otegem, Vichte en Waregem (deels ook kasselrij Kortrijk); Nazareth (deels ook kasselrij Oudenburg én een smalle strook ook zelfs kasselrij Kortrijk!!).

Een deel van de grens van de kasselrij Oudenaarde (zie afb. 2) en de kasselrij Kortrijk werd bijvoorbeeld in Vichte en Otegem gevormd door de Kasselrijbeek,

AFB. 2: DE KASSELRIJ OUDENAARDE

waardoor deze gemeenten of parochies dus waren opgesplitst in de twee voornoemde kasselrijen.

Een nauwkeurige begrenzing van de kasselrij Oudenaarde kan men vinden op de kabinetskaart van graaf J. de Ferraris (1777), meer bepaald op de bladen 27, 28, 29, 37 en 38 (Uitgave Pro Civitate 1984).

De contouren van de kasselrij Oudenaarde liggen wellicht reeds verankerd in een veel verder verleden. In het boek 'Terugblik op Tiegem' van Godfried Van de Meulebroeke (1992) lezen we op bladzijde 6: 'Van het toen ontstane machtsvacuüm had ze [de machtige adellijke familie van Petegem-aan-de-Schelde] gebruik gemaakt om heer en meester te worden over een gebied dat men nu wel eens 'de Petegemgouw' durft te noemen en dat lag 'bewesten de Schelde tussen Gavere en Bossuit' (cursivering is van onze hand). Het is wellicht geen toeval dat beide gebiedsomschrijvingen zo goed op elkaar passen. Dit zou dan betekenen dat dit gebied reeds vóór het jaar 1000 een bestuursentiteit vormde! Een intrigerende gedachte.

Naast en zelfs nog vóór die bestuurlijke indelingen, die in de loop van de geschiedenis herhaaldelijk gewijzigd werden, was er de kerkelijke opdeling die eveneens evolueerde van abdijen naar bisdommen met parochies en dekenijen met natuurlijk telkens de bijhorende territoriale verschuivingen. Die bestuurlijke en die kerkelijke regimes hebben uiteraard de taal -zowel gesproken als geschreven- sterk beïnvloed.

Wat de kerkelijke opdeling betreft moet toch aangestipt worden dat Anzegem decennia lang het uiterste puntje van het Bisdom Doornik vormde, terwijl de gemeenten hier net over de Schelde tot zelfs Ronse dan weer bij het Bisdom Mechelen hoorden. Waregem, Wortegem, Elsegem behoorden echter al bij het Bisdom Gent. En eigenaardig maar waar: in Anzegems kleinste deelgemeente Gijzelbrechtegem was het omtrent de 17e eeuw ook de Gentse bisschop die er de plak zwaaide omdat deze parochie in die periode afhing van de abdij van Beaulieu te Elsegem.

De bestuurlijke opdeling in provincies danken we aan de Franse revolutie en dateert dus pas van het einde van de 18e eeuw.

Wat is nu de verklaring voor het feit dat zowel het West- als het Oost-Vlaams (met sterke beïnvloeding van het Brabants) in dit overgangsgebied tot staan is gebracht en niet bijvoorbeeld 20 km verder oost- of westwaarts is doorgedrongen, vermits er geen natuurlijke barrières als bergen of brede rivieren waren. (Zie ook: 12e jaarboek Gaverstreke -1984-)

Taalvernieuwing verspreidde zich vooral via de steden. Elke stad met haar markt- en dienstencentrum oefende taalinvloed uit op het platteland er omheen. De stedelingen in westelijk Vlaanderen voelden echter weinig voor de nieuwlichterij uit Brabant. Deze vernieuwingen waren verspreid geraakt over het platteland via Gent en zijn invloedssferen: zijn kleinere Oost-Vlaamse satellietsteden, waaronder

Eeklo, Deinze en Oudenaarde. Was een stad echter wars van vernieuwingen dan oefende zij een conserverende invloed uit op haar omgeving. Dit was het geval voor de Brugse, Tieltsse en Kortrijkse invloedssferen. En net waar die invloedssferen -conservatief versus progressief- elkaar raakten ontstond een overgangsgebied dat nog tot heden een breuklijn vormt tussen West- en Oost-Vlaams. Dit is duidelijk te merken op afbeelding 3.

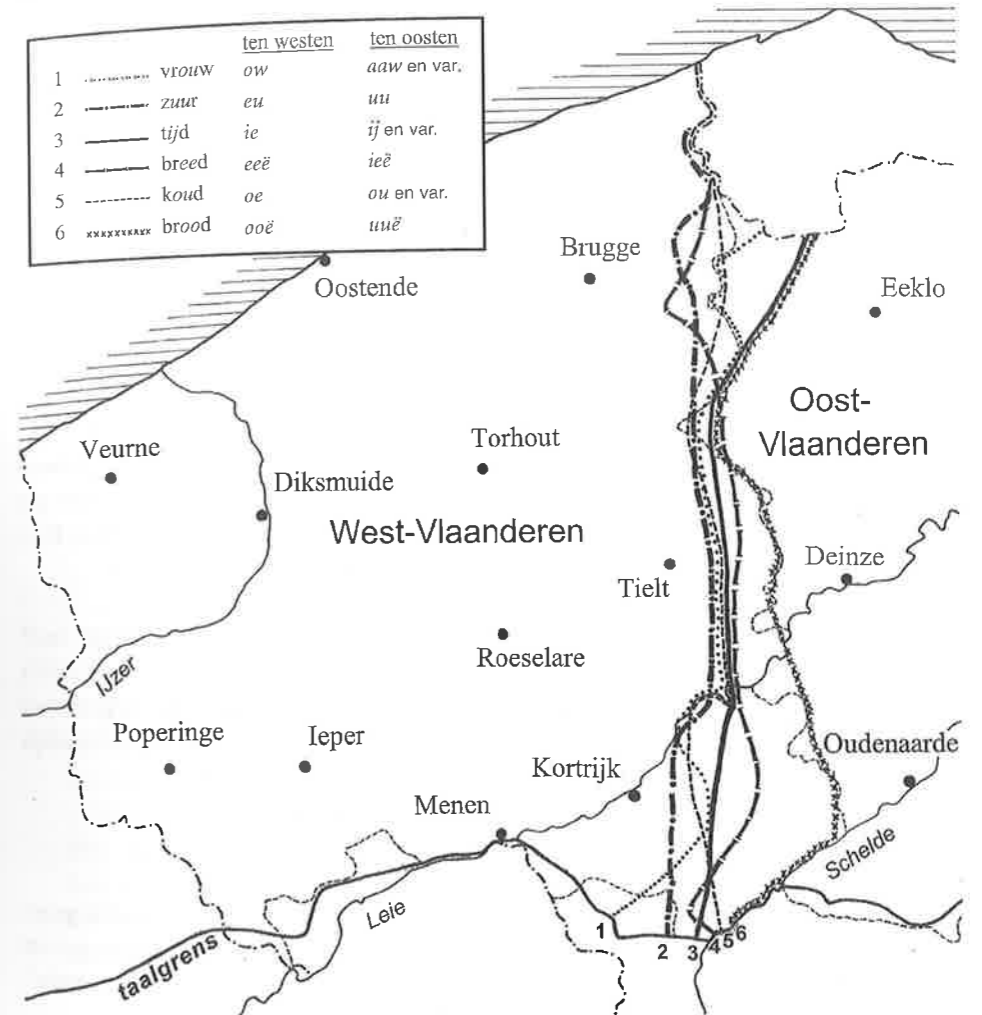
AFB. 3: STEDELIJKE INVLOEDSSFEREN EN OVERGANGSZONES

Heel bijzonder aan dialecten in dit overgangsgebied zijn enkele specifieke eigenaardigheden -vnl. in de uitspraak- die niet in andere West- of Oost-Vlaamse dialecten terug te vinden zijn!

Bovendien reiken ook bepaalde klankwijzigingen of -eigenheden verder oostwaarts dan sommige andere klanken. Zo verdwijnt bvb. de bekende West-Vlaamse *ie*-klank (die bvb. in het woord *tijd* de *ij* vervangt) nog vóór de Oost-

Vlaamse provinciegrens, terwijl de *ou*-klank in woorden als *vrouw*, *rouw*, *mouw*, pas een heel eind oostwaarts over de provinciegrens in een *aaw*- en zelfs een *ew*-klank overgaat.

Op Afb. 4 zijn enkele isoglossen (lijnen van gelijke klanken) weergegeven van enkele markante klankverschijnselen die zowel door de West-Vlamingen als door de Oost-Vlamingen in dit gebied als kenmerkend voor hun streektaal ervaren worden.

AFB. 4: ENKELE ISOGLOSSEN IN HET OVERGANGSDIALECT WEST- EN OOST-VLAANDEREN

Een opsomming van klankverschillen:

1. De Middelnederlandse lange *ie* in woorden als *tijd* en *wijn* en de destijds gebruikelijke lange *uu* in bijvoorbeeld *muis* en *buiten* behielden in het westen hun oorspronkelijke klankkleur (al werden ze wel verkort). Daar klinkt het respectievelijk "tied", "wien" en "muus", "buuten". In het oosten werden beide klinkers tweeklanken: *ij* en *ui*, net zoals in het huidige AN.
2. De uitspraak van de tweeklank *ou* in woorden als *oud* en *koud* veranderde in het westen naar een *oe*-klank: "oed" en "koed". In het oosten van West-Vlaanderen behield men de tweeklank *ou*, maar verder oostwaarts evolueerde de klank van oud naar "awd, aad, êwd", enz.
3. De uitspraak van de zogenaamde scherplange *oo* in onder meer *groot* en *brood* is van oorsprong een tweeklank en bleef dit zowel in het West-Vlaams als in het Oost-Vlaams, maar met een duidelijk verschillende kleur: westwaarts neigend naar een *oe*-klank: "groôt" en "broôd"; verder oostwaarts veranderend in een bijna pure *uu*-klank: "gruut" en "bruud".
4. De uitspraak van de zogenaamd scherplange *ee* in onder meer *breed* en *zeep*, is opnieuw in beide dialecten een tweeklank met verschillende kleur. De bijna *ie*-klank in "breêd" en "zeêpe" is West-Vlaams maar wordt verder oostwaarts haast een zuivere *ie*-klank: "briet" en "ziepe".
5. De uitspraak van de lange *uu* blijft veelal behouden, zoals in *puur*, *gebuur*. Alleen in het westen veranderde de klankkleur soms in een *eu*-klank: woorden als *zuur* en *schuur* werden er "zeur" en "scheure". Wijzigen naar een *ie*-klank kon ook, zodat *duur* en *vuur* als "diere" en "vier" gingen klinken.

Lezing van het boek 'Klap-je gie ook West-Vlams? Lees ton da' boekje 'ier!' van Magda Devos en Reinhild Vandekerckhove (Uitgeverij Lannoo Tielt, 2005) leert dat er nog andere, weliswaar minder belangrijke verschillen zijn tussen het Kustwestvlaams en het Continentaalwestvlaams enerzijds, en het zuidoostelijk overgangsgebied, waartoe ons dialect behoort, anderzijds.

Een kleine opsomming van enkele van die opvallendste verschillen:

1. Geprangd tussen klinkers maken de medeklinkers *g*, *ng* en *ch* meestal geen kans in ons overgangsdialect. Ze worden dus niet uitgesproken. *Liggen* wordt "li'ën"; *lachen* wordt "laa'ën". Alles met voorvoegsel 'be-' zoals "begaân", "beginn'n", "beginne"(begijn), is uitzondering.
2. De korte *i* en de doffe *u* worden in of nabij de overgangszone naar het Oost-Vlaams wat gerekt. Zo wordt *wit* wat vervormd tot "wiët" en *zuster* wordt "zuëst're". Soms nemen ze zelfs een lichtjes verschillende klank aan: ze worden er wat opener uitgesproken, waardoor de *i* gaat klinken als een

verkorte *ee* en de *u* als een verkorte *eu*. Voorbeelden: dit wordt "deet"; *mug* wordt "meuzie". Er zijn natuurlijk uitzonderingen. Zo bvb. *gebit* dat "gebijt" wordt.

3. In heel West-Vlaanderen spreekt men *zon*, *ton*, *bos*, *donder* uit als "zonne, tunne, bus en dunder", met uitzondering van enkele zuidoostelijke plaatsen. Daar blijft het "zonne, tonne, bos en dond're".
4. Er is de klankwijziging van *ui* naar een doffe *u*. Zo worden *pruim*, *fluum* en *pluim*: "prumme, flumme en plumme", enz. Bemerkt evenwel dat men van *uier* gewoon "eur" maakt en zelfs van *sluier* "sluur"!
5. Erg typisch voor ons dialect is de wijziging van een *oe*-klank in een *ou*-achtige klank. Dit is meestal het geval wanneer deze dubbelklank gevolgd wordt door de medeklinkers *F*, *K*, *P* of *V*. Zo klinken dan bvb. *doek*, *broek*, *hoek*, *ploeg*, *roep*, *droef*, ... hier respectievelijk als "douk, broek, houk, plouf, rouf, drouf, ...". Ook hier zijn er al direct een paar uitzonderingen zoals bvb. *beroep*, *poep*, *groep* en ook *koekoek*, *poeffe*, *zoeve*, ... waar de *oe*-klank toch behouden blijft! Bovendien is deze klankwijziging op zijn retour en vormt het wel vaker het voorwerp van spot vanuit de omringende gemeenten.
6. In het zuidoosten is de verkleinvorm *-(ts)je* in de minderheid tegenover *-ke* en de varianten *-ske* en *-eke*. In deze regio is *-(ts)je* enkel te vinden in woorden eindigend op:
 - een *-t*, al dan niet gevolgd door een doffe *-e*; bijvoorbeeld: *beest*, *feest*, wordt "beëstsje, feëstsje". Dit zijn evenwel uitzonderingen want meestal wordt in onze streek bij deze woorden *-se* gebruikt in de verkleinvorm zoals "kantse, pintse, poôtse, latse, beetse, ..."
 - een klinker; zo is een kleine *koe* dan een "koe-tsje", en een kleine twee wordt "tweê-tsje"
 - een *-n* voorafgegaan door een (oorspronkelijke) lange klinker of tweeklank; voorbeelden: "maân-tsje, boôn-tsje, zeun-tsje, mandarien-tsje".In alle andere fonetische contexten verschijnt een variant van het *-ke* achtervoegsel. Voorbeelden: "boômke, gieterke, deurke, wigske, bankske, slagske, bêlleke, ...".
- Eén *-ke* achtervoegsel wint zelfs veld ten koste van een *-je* variant, namelijk het achtervoegsel teruggaand op het Middelnederlandse *-ekijn* in woorden als "huizeke, karreke, kommeke, bolleke, zusterke, zonneke (voor *zoontje* dat we echter ook als *zuntsje* uitspreken)".
- Heel opvallend én uniek is de in ons dialect gehanteerde meervoudsvorm bij verkleinwoorden. Steevast gebruiken wij hiervoor het achtervoegsel *-ies* en spreken zo van: "petatsies" (aardappeltjes), "blommekies" (bloempjes), "kenintsjies" (konijntjes).
7. In het zuidoostelijk overgangsgebied (maar ook in het Kortrijkse) kent men een bijzondere variant van het meervoudsachtervoegsel *-s*. Bastaardwoorden

en vreemde woorden eindigend op een beklemtoonde klinker krijgen hier geen -s in de meervoudsvorm maar een -ts. Woorden als *café, pistolee, bureau, paraplu, velo, moto, auto, ...* worden: "kafeets, piestooleets, buuroots, parapluuts, veeloots, mootoots, ootoots, ...".

8. Achtervoegsels krijgen hier soms een aanpassing: -einde wordt vervangen door "-ênde" en -igheid door "-eghied". Zo spreken wij in onze streek van "uit-ênde, dom-ênde, veur-ênde, hoôfd-ênde, ..." en van "groeneghied, vuileghied, dommeghied, ...". De woorduitgang -ing wordt hier dan weer meestal tot "-ee'ë" vervormd zoals in "bwaeree'ë, doenee'ë, ...".
9. In het overgangsgebied met het Oost-Vlaams en ook verder oostwaarts, wordt het voornaamwoord 'je' vervormd tot -de of -te en gekleefd aan het werkwoord waarvan de stam eindigt op een medeklinker. Bijvoorbeeld "durf-de, bêl-de, kom-de, weet-te, eet-te, kijk-te, ...". Die uitspraak wordt zelfs dikwijls bekrachtigd door een herhaling van het voornaamwoord: "durf-de gij, bêl-de gij, kom-de gij, weet-te gij, eet-te gij, kijk-te gij, ...".
10. De voornaamwoorden *mij, mijn, zijn* klinken als *mien* in het Kustwestvlaams en *mie* in het Continentaalwestvlaams. Bij ons als: "minne, min, zinne, zin".
11. De verschillende gebruiksmogelijkheden van het hulpwerkwoord *doen*, zijn beter bewaard in het overgangsgebied dan in de rest van West-Vlaanderen, waar dit *doe*-systeem in afbraak is. Zo zijn de vraagrepleken: "doe' ze?, doet ie?" of in het meervoud "doen ze?" - in de betekenis van: *is dat echt waar?* - in het noordelijker gesproken West-Vlaams heden ten dage onbekend.
12. Tenslotte vermelden wij nog enkele opvallende mutaties:
 - de lange *uu*-klank wordt soms *ui*: *uw* wordt "ui", *ruzie* wordt "ruize", *schuw* spreekt men uit als "skui" en *duw* als "dui", ...;
 - de lange *oo* wordt soms een doffe *u*; bvb. in *zoon* dat "zonne" wordt of *wonen* dat "wunn'n" klinkt;
 - de doffe en korte *o* wordt af en toe een doffe *u*: *wol, borstel, dorst*, e.d.m. worden zo "wulle, bust'l, dust, ..."; soms wordt diezelfde *o* zelfs een doffe *i* vnl. in het bijwoord en voorvoegsel *op*- dat we steevast als *ip*- uitspreken: "ipgaân" (opgaan), "ipperste" (opperste), "ipeet'n" (opeten), enz.;
 - de scherpe, platte *e* muteert naar een doffe *i*: "irreweete" (erwt), "issies" (hersens), "wirk" (werk), ...;
 - de lange *aa* wordt een doffe *i*; zoals in *aarde* dat "irde" wordt en "wirde" (waarde), "bird" (paard), ...;
 - de *ee* vóór de medeklinker *R* wordt ook soms een doffe *i*: *beweren, deren, smeren, beer*, ... worden bij ons "bewirr'n, dirr'n, smirr'n, bir, ...". Maar ... *zeer* wordt daarentegen "zeêr" en je hebt ook nog "meêr" (meer) en zelfs "beêr" voor die andere (varkens-)beer.

Een dialect blijft ook niet echt zuiver, het evolueert.

De streek- of taaleigen woordenschat krimpt of wordt vervormd. Vreemde woorden worden op- en aangenomen, maar dikwijls toch ook nog door of met lokale dialectklanken verbasterd.

Om deze evolutie te verklaren zijn meerdere redenen aan te halen. Inwijkelingen, scholing, verder afgelegen werkplaatsen en reizende functies waren (en zijn) allemaal negatieve impulsen voor het oorspronkelijke dialect. Ook de handel over de taalgrenzen heen, vooral in verband met de streekeigen vlasteelt, leverde hierin vast en zeker een belangrijke bijdrage. Bijkomend werden veel woorden uit andere talen hier in de streek ingevoerd door bezettende en overheersende grootmachten. En ongetwijfeld tekenden ook de Vlaamse seizoenarbeiders mee verantwoordelijk voor de talloze Franse woorden die in ons dialect slopen. Hun weken, soms maandenlange verblijfperiodes in het buitenland maakten hen vertrouwd met veel gesproken of geschreven Franse woorden die zij overnamen en soms deels vervormden.

"Stamienee" of "stam'nee", ons intussen al wat verouderd dialectwoord voor *herberg*, is zo een sappig voorbeeld van invloeden en verbastering. Wellicht is dit bij ons ingevoerd en verbasterd uit het Franse 'estaminet'. Of moeten we terugkeren tot de Spaanse periode: het Spaanse 'esta' (er is daar) toegevoegd aan het Franse 'minette' (poesje, meisje, schatje)? Misschien vertelden de Spaanse soldaten elkaar destijds -vrij vertaald-: 'dàar zit er een schone poeze'!

Oes diealêkt: uitspraak en schrijfwijze

Als typerend voor een dialect wordt altijd onmiddellijk gedacht aan of verwezen naar een (beperkt) aantal woorden die enkel strikt lokaal gebruikt worden. Nochtans zijn ook de kleurrijke lokale volkse zegswijzen, het sappige woordgebruik en de zinsbouw eigen aan een dialect.

En al evenzeer zijn de uitspraak van klanken en de woordvormingen kenmerkend. Zo zijn bij ons absoluut typerend die zo opvallende en strikt lokale eigenheden als de hoger reeds vermelde *ui*-klank die soms de *uu*-klank vervangt, de woorduitgangen *-ie* en *-ies*, de *sk* waarmee wij sch bedoelen en niet in het minst die *ou* waarmee we dikwijls een *oe*-klank vervangen.

Al die kenmerken en eigenheden wijzen er op dat een dialect niet geschreven en gelezen wordt, maar gesproken en gehoord of beluisterd. Daarom probeerden wij in dit boek niet enkel een aantal lokale woorden te vermelden en vast te leggen, maar vooral de klankkleur van de uitspraak te benadrukken en zo goed mogelijk te omschrijven. Kortom: we schrijven hier dus zoals we spreken.

Niet zo eenvoudig om te lezen, want wij zijn het gewoon AN woorden te zien en te lezen in een tekst en die onmiddellijk in verband te brengen met de daaraan gekoppelde uitspraakwijze. Zien we 'gelukkige' geschreven staan, dan denken we automatisch aan een uitspraak als 'gulukkugu' (of als Brabander zelfs aan 'guluukkiegu'). En dat alles omdat we al van kindsbeen af bepaalde AN-afspraken over uitspraak koppelen aan het geschreven of gelezen woord.

Schrijven zoals we spreken vergt dus een ongewone schrijfwijze en een aantal regeltjes.

Het lijkt wat komisch als we *veeloo* en *ootoo* lezen, maar we herkennen direct die woorden en koppelen ze vlot aan de AN woorden, want de uitspraak is identiek.

Moeilijker wordt het voor de klanken en voor de woordvormingen die van het AN afwijken.

Dat "irde" staat voor *arde* gaat misschien ook nog, maar dat "polle" een *paal* is, en dat we met "(h)innekot" een *kippenhok* bedoelen, wordt al moeilijker.

Daarom vonden we het aangewezen wat toegiften in te lassen om de herkenbaarheid van de dialectwoorden zo goed mogelijk te koppelen aan het AN en toch de dialectuitspraak vrij nauwkeurig weer te geven.

De basisregels hiervoor zijn vrij eenvoudig.

- Voor de klankvormingen van een AN dubbelklank gebruiken we het

circumflexleesteken. Wordt de *oo* uitgesproken als een bijna-*oe* dan schrijven wij *oô* (bvb. "roôd"); een *aa* uitgesproken als een bijna-*oe* vermelden wij als *aâ* (bvb. "haâne"); voor een *ee* die klinkt als een bijna-*ie* noteren wij *eê* (bvb. "beên").

- Voor de herkenbaarheid en om het alfabetisch opzoeken te vergemakkelijken, behouden we zoveel mogelijk een basis van de AN schrijfwijze. Zo wordt bvb. *paal* geschreven als "paole" maar uitgesproken als *polle*; *zacht* wordt geschreven als "zaochte" maar uitgesproken als *zogte* en in "hinnekot" schrijven we de AN *-h* al spreken we die hoegenaamd niet uit.
- In ons dialect zijn we meesters in het afknabbelen of weglaten van bepaalde letters. De *e* en de *g* zijn geliefkoosde slachtoffers. Waar die niet uitgesproken worden schrijven wij ze (meestal) ook niet, maar anderzijds willen we toch met een afkappingsteken aanduiden dat ze er eigenlijk wel bijhoren. Staat zo'n weggelaten medeklinker na een klinker en voor een *e*, dan volgt na het afkappingsteken een *ë* om aan te duiden dat de vorige klinker wat aangehouden wordt, bvb.: "laa'ën"(lachen); "ree'ën"(regen). Negeer die afkappingstekens maar, het zal vlotter lezen.

Wie het allemaal veel nauwkeuriger wil uitrafelen of volledig beheersen kan hiervoor de volgende 'algemene afspraken' en de regels omtrent de 'weergave van de klinkers' doornemen of alles wat schematischer overlopen in het aansluitend 'samenvattend overzicht'.

A. Algemene afspraken

1. Typisch voor alle West-Vlaamse dialecten is dat de doffe *e* uit de verbinding *-en* aan het wordeinde dikwijls ingeslikt wordt. De *-n* draagt op zijn eentje het gewicht van de laatste lettergreep. We laten de *-e* dus veelal weg en schrijven een afkappingsteken (') om dit wegvallen toch te markeren. Voorbeelden: "zeur'n, borst'n, vall'n, kruip'n".
2. De letter *-h* wordt eveneens bijna nooit uitgesproken. Aangezien het weglaten van de *-h*, vooral als het de beginletter is, echter een te verwarrend woordbeeld schept en het alfabetisch schikken of opzoeken bemoeilijkt, spreken wij af om de *-h* wél te schrijven al wordt die niet uitgesproken. Waar we soms toch een poging doen om die *-h* te laten horen voegen we er in de teksten dikwijls een *g*-aan toe: "g'heêlegans, g'heêl".
3. De letter *-g* zelf klinkt bij ons hooguit als een *-h* ... wellicht hét spraakkenmerk van dé West-Vlaming?! Maar vermits we al de letter *-h* behouden voor de herkenbaarheid van de woorden, kunnen we die niet ook nog als surrogaat gebruiken in de woorden waar men in het AN een *-g* hoort. Daarom laten wij veelal de *-g* als beginletter van een woord weg, behalve in de alfabetische woordenlijst. Ook bij de woorduitgang *-gen* verdwijnt de *-g*. In beide gevallen vervangen we de weggelaten *-g* door een afkappingsteken (').

Mocht het woordbeeld (zeker voor niet-dialectsprekers) toch problemen van herkenbaarheid geven, dan plaatsen wij na het betreffende woord het overeenstemmend AN woord tussen haakjes.

Bij het wordeinde durven we de -g als een (zachte) -k uitspreken en zo wordt bvb. *zingt* bij ons "*zinkt*" en *brengt* wordt "*brinkt*".

4. De -sch- schrijven we systematisch als -sk-, ook al klinkt de uitspraak doorgaans wat zachter dan een scherpe -k. Voorbeelden: "*schoen*" (schoen), "*skoolskijte*" (schoolschijte, schoolangst), "*skirp*" (scherp), "*skeel*" (scheel), "*verskiet'n*" (verschieten).
5. Andere medeklinkers (zie ook verder in: 'Samenvattend overzicht'):
 - c wordt s of k
 - j vervangen we dikwijls door z soms ook door s, dj of dsj
 - x wordt uiteraard ks
 - ch wordt soms sj.

B. Typerende zinsbouw en nog andere eigenheden

- De dubbele ontkenning is er één van: "*ze 'n gaân noeit nie' genouft dinks 'ên*" (ze zullen te weinig koopwaar hebben); "*me 'n gaân wild're allichte niet niem'r meu'ên eet'n*" (straks mogen we niets meer eten); "*noeit nie' veele'*"; ...
- De tweeledige ontkenning die we ook in het Franse 'ne...pas' aantreffen is nog zo een kenmerk van ons dialect. Bvb. "*'t 'n ês geên avanse'*"; "*'t 'n ês nie' waer'*"; e.d.m. Tot zelfs: "*'t 'n ês toch noeit nie' waer'*"! En als summum kennen we zelfs: "*'k 'n wee'k ik hier noeit van niet nie'*"!
- Zelden gebruiken we de "je"-vorm als persoonlijk voornaamwoord maar nog steeds "ge", alhoewel dit wijkt, vooral dan bij de jongere dialectsprekers. Zeker is het aanwijzend nooit "jou" of "jouw" maar "ui" (jouw of u), "ui'" of "ui'ë" (van jou of van u). Komt dat persoonlijk voornaamwoord na het werkwoord dan kleven we het er aan maar vervangen het door -de of -te. 'Wil je' wordt zo "*wil-de*", 'geef je' wordt "*geef-de*", 'zit je' "*zit-te*", enz. Om extra te benadrukken wie we precies bedoelen herhalen we zelfs het persoonlijk voornaamwoord: "*wil-de gij eet'n*", "*zit-te gij goed*", "*ie 'n moe' hij nie' komm'n*", "*'k 'ee' k ik dust*".
- Bij de vergelijkende trap komt 'of' in de plaats van 'als': "*zoô goed of dadde*", "*zoôveele of gist'ren*", "*zoo zeêre of t'ell'n*", ... En verder vervangen we bij de vergrotende trap ook 'dan' door 'of', zoals bvb.: "*meer of gij*", "*lank're of ne meet're*", "*hoôg're of oes huis*".
- Verder houden we het op 'mee' i.p.v. 'door', 'doordat', 'omdat'. En 'veur' i.p.v. 'om': "*mee da't slicht weere ês zimm' hier veur ilder te komm'n hêlp'n*"
- Of nog: "*'t viel in de grond*" i.p.v. op de grond.

- Zelfs de herhaling van een (hulp-)werkwoord is ons absoluut niet vreemd: "*me gaân gaân eet'n*", "*ze gaân gaân komm'n*".
- En natuurlijk is er ook de overjaarse buigings -n die blijvend in ons dialect aanwezig is: "*d'n dien'n*", "*d'n eêst'n*", enz.
- Speciaal is ook, die typische vervorming van woorduitgangen door de toevoeging van een -e als bvb. in: "*oôke*", "*savatte*", "*slêtse*", e.a. Een identieke verlenging bij de nominatief van een werkwoord verdwijnt echter zeer snel uit ons dialect. Enkel in bepaalde gezinnen en gehuchten van Anzegem zelf, komt dit nog voor. Daar spreekt men dan nog van "*doene*", "*loôp'ne*", "*zitt'ne*", "*naoi'ne*", "*geev'ne*", "*toot'ne*", "*eet'ne*", enz. Omdat dit laatste fenomeen dus nog amper sporadisch voorkomt weerhielden we dit slechts in enkele van onze voorbeeldzinnen.
- De verlenging van een in de verleden tijd vervoegd zwak werkwoord met een achtervoegsel -ge is vooral bij onze doorwinterde dialectsprekers nog heel courant. Het klinkt dan als "*'k naoidege*", "*ze zêtteg'n*", "*ie paktege*". Zelfs de vervorming van sterke werkwoorden naar zwakke is voor ons geen enkel probleem en zo spreken we dan van "*ie eettege*" i.p.v. 'hij at', of "*ie bijttege*" i.p.v. 'hij beet', "*ze mijdtege*" i.p.v. 'zij meed', "*'k geefdege*" i.p.v. 'ik gaf', "*we drinkteg'n*" i.p.v. 'wij dronken', e.d.m. ! Bij jongere dialectsprekers lijkt dit allemaal (al) wat minder in gebruik, zeker die vervorming van sterke werkwoorden.

C. Weergave van de klinkers

Klinkers kennen we ook in ons dialect in dubbele of enkele klanken én in tweeklanken.

I. De letter -a

- De korte a-klank
 - . Behouden wij de klank zoals in de AN-woorden: *dat*, *al*, ...; dan schrijven wij ook in ons dialect -a. Bvb.: *karre*(kar).
 - . Soms spreken wij die korte -a echter uit als een lange aa-klank; in dit geval schrijven wij ook -aa (zelfs in een open lettergreep). Bvb.: *laa'ën*(lachen); *straave*(straffe, sterke).
 - . Spreken wij ze echter uit als een gerekte zwaar klinkende lange -aa, dan schrijven wij -ae. Bvb.: *glaes*(glas).
 - . Andere keren klinkt die korte -a als een verlengde korte en doffe -o, maar omwille van de herkenbaarheid laten we hier wel een -a staan die we echter aanvullen met een -o tot -ao. Bvb.: *zaachte*(zacht).
- De lange aa-klank
 - . Wordt die klank uitgesproken zoals in de AN-woorden: *daar*, *gaan*, ... dan

schrijven wij in ons dialect ook *-aa* (zelfs in een open lettergreep). Bvb.: *baare*(baar).

. Wordt de lange *-aa* ingekort tot een korte *a*-klank, dan wordt die ook als *-a* geschreven. Dit is bvb. zo met het voorvoegsel *-aan* dat bij ons *-an* wordt, bvb.: *anbakk'n*(aanbakken); *anzêtt'n*(aanzetten).

. Spreken wij de lange *-aa* uit als een doffe *-i* (die klinkt als de *-ai* in het Franse 'fait') dan schrijven wij ook *-i*. Bvb.: *irde*(aarde); *girne*(gaarne).

. Wordt die lange *-aa*, uitgesproken als een gerekte zwaar klinkende *-aa*, dan schrijven wij ook hier *-ae*. Bvb.: *maer*(maar); *gaer'n*(garen).

. Soms klinkt ze haast als een *-aa* vermengd met een *-oe* (of in bepaalde verkleinwoorden zelfs als een pure *oe*-klank). Deze klank schrijven wij als *-aâ*. Bvb.: *baâne*(baan); *staân*(staan); en ook: *baân-tsje*(baantje) (zelfs bijna uitgesproken als *boen-tsje*); *staân-tsje*(staandertje) (zelfs bijna uitgesproken als *stoen-tsje*).

. In nog andere woorden wordt die *-aa* een verlengde korte doffe *o*-klank, maar omwille van de herkenbaarheid laten we ook hier een *-a* staan en vullen wij die aan met een *-o* tot *-ao*. Bvb.: *haol'n*(halen); *paole*(paal).

. De *-aa* kan zelfs vervormd worden tot de tweeklank *-oi*. Maar voor de herkenbaarheid behouden we opnieuw een *-a* en voegen de *-oi* er aan toe tot *-aoi*. Bvb.: *menaoize*(menage); *garaoize*(garage).

2. De letter -e

- De korte e-klank

. De doffe e-klank spreken we net als in het AN uit als een doffe *-u*, maar omwille van de herkenbaarheid behouden we dezelfde schrijfwijze als in het AN. Bvb.: *de*, *het*.

. De scherpe e-klank uitgesproken zoals in de AN woorden: *met*, *zet*, *en*, *ben*, schrijven wij in ons dialect met een circumflex (^) *-ê*. Bvb.: *mêt*; *zêt*; *ên*; *bên*.

. Waar die *-e* uitgesproken wordt als een doffe *i*-klank schrijven wij uiteraard ook *-i*. Bvb.: *irreweete*(erwt); *irzats*(ersatz).

- De lange ee-klank

. De *ee*-klank -uitgesproken zoals in de AN woorden: *weer*, *veel*, ... schrijven wij altijd, zelfs in een open lettergreep, als *-ee*. Bvb.: *deeze*(deze); *veeloo*(velo); *zeek're*(zeker).

. Dikwijls krijgt die *-ee* in ons dialect een bijna *-ie*-klank. In die gevallen schrijven wij *-eê*. Bvb.: *deêl'n*(delen); *geên*(geen).

. Vooral in verkleinwoorden horen wij zelfs een pure *ie*-klank en die schrijven we dan ook als *-ie*. Bvb.: *ien-tsje*(eentje); *gien-tsje*(geentje).

. Wordt de *-ee* uitgesproken als een doffe *i*-klank, dan schrijven wij ook die *-i*. Bvb.: *smir*(smeer); *bir*(beer).

. Uitzonderlijk klinkt de *-ee* als een versmelting van een *-aa* en een *-oe*. Dan schrijven wij (net zoals bij de *-aa* als die ook zo klinkt) *-aâ*. Bvb.: *aânde*(eend).

3. De letter -i

. In de AN woorden *ik*, *zit*, *bid*, ... klinkt de *-i* bij ons altijd dof met een klank die vergelijkbaar is met de uitspraak van de *-ai* in de Franse woorden 'fait' en 'faire'. Dan behouden we de schrijfwijze gewoon als *-i*. Bvb.: *zitt'n*(zitten).

. Omwille van de herkenbaarheid behouden wij die *-i* ook in de uitgang *-ig*, alhoewel ze daar, net zoals in de AN woorden, eigenlijk uitgesproken wordt als een doffe *-u*. Bvb.: *eênig*(enig); *zaolig*(zalig). Bemerkt: krijgt die uitgang *-ig* nog een achtervoegsel dan schrijven we daar meestal *-eg*. Bvb.: *geêsteghied*(geestigheid); *heileg'n*(heiligen). Soms *-weer* voor de herkenbaarheid behouden we toch de *-i* in bvb. *eênigste*(enige).

. Uitgesproken als de scherpe Brabantse of Duitse *i*-klank schrijven wij *-ie*. Bvb.: *briekée*(briquet); *dieviedênt*(dividend).

. Soms vervormen wij die *-i* tot een korte scherpe *e*-klank, in die gevallen hanteren we uiteraard weer het circumflex-teken *-ê*. Bvb.: *klêmm'n*(klimmen); *smêd*(smid).

. Wordt die AN *-i* uitzonderlijk eens als *-ee* uitgesproken dan is de schrijfwijze natuurlijk ook *-ee*. Bvb.: *deet*(dit).

4. De letter -o

- De korte doffe o-klank

. Uitgesproken zoals in de AN woorden *kom* en *zot*, veranderen wij die *o*-klank niet en schrijven die dus ook als *-o*. Bvb.: *zott'n*(zotten).

. Klinkt die doffe *o*-klank uitzonderlijk eens als een zuivere lange *-aa*, dan wordt ze ook *-aa* geschreven. Bvb.: *kaaffie*(koffie).

. Soms vervormen wij die *-o* tot een doffe *u*-klank en schrijven dan ook *-u*. Bvb.: *buk*(bok); *dulle*(dol).

- De lange oo-klank

. Blijft de klank behouden zoals in de AN woorden *goot* en *gebogen*, dan schrijven wij ook in ons dialect *-oo* (zelfs in een open lettergreep). Bvb.: *stoove*(stoof); *booge*(boog).

. Krimpt die *oo*-klank tot een wat gerekte korte doffe *o*-klank, dan wordt die ook als *-o* geschreven. Bvb.: *voetzolle*(voetzool); *komm'n*(komen).

. Heel streekeigen kan de *-oo* klinken als een vermenging van een *-oo* met een *-oe* of met een *-uu* (in bepaalde verkleinwoorden neigt ze zelfs naar een zuivere *oe*-klank). Deze klank schrijven wij als *-oô*. Bvb.: *boône*(boon); *koôp'n*(kopen) en ook *boôn-tsje*(boontje) (uitgesproken als *boen-tsje*); *toôn-*

tsje(toontje) (uitgesproken als *toen-tsjje*).

.Alle andere keren dat de lange -oo uitgesproken wordt in een andere zuivere (twee-)klank als bvb. -eu, -u, -ou, schrijven wij die ook als dusdanig. Bvb.: *veurkant*(voorkant); *zunne*(zoon); *ou'st*(oogst).

5. De letter -u

- De korte doffe u-klank
 - . Spreken wij die uit zoals in de AN woorden *dun* en *kruk*, dan wordt ook in ons dialect -u geschreven. Bvb. *dun*(dun); *druk*(druk); *geluk*(geluk).
 - . Is er een andere zuivere klankuitspraak zoals -i of -eu; dan wordt de -u ook geschreven als -i of -eu. Bvb. *stik*(stuk); *meuzie*(mug).
- De lange uu-klank
 - . Uitgesproken zoals in de AN woorden *muur* en *sturen*, schrijven wij (zowel in open als in gesloten lettergreep) breeduit -uu. Bvb.: *muur*(muur); *stuur'n*(sturen).
 - . Klinkt die lange -uu als een andere zuivere klank, bvb. als -ie of -ui, dan wordt die ook geschreven als -ie of -ui. Bvb.: *diere*(duur -niet goedkoop-); *skui'*(schuw); *ruize*(ruzie).

6. De tweeklanken

- De -aai, die bij ons klinkt als -oi, wordt voor de herkenbaarheid geschreven als -aoi. Bvb.: *baai*(baai); *kraoie*(kraai).
- De -ai klinkt in ons dialect als -ai of -i, naargelang de klankuitspraak schrijven wij -ai of -i. Bvb.: *aie*(ai, uitroep van pijn); *drinneer'n*(draineren).
- De -au spreken wij uit zoals in het AN en schrijven wij als -au, ook daar waar wij die zelf vormen door weglating van een medeklinker waardoor de -a en de -u bij elkaar komen. Bvb.: *skauwe*(schaduw).
- De -ei, uitgesproken zoals in het AN, schrijven wij ook -ei. Wordt die echter vervangen door een wat gerekte i-klank, dan wordt er ook -i geschreven. Bvb.: *trin*(trein).
- De -eu, behouden als eu-klank, noteren wij ook als -eu. Wordt ze vervangen door een o-klank, dan schrijven wij uiteraard -o. Bvb.: *bozze*(beurs).
- De -ij kan als een ij-klank behouden blijven en daar ook -ij geschreven worden. Soms vervormen wij die echter tot een wat gerekte doffe i-klank en schrijven dan ook -i. Bvb. *zwin*(zwijn). Hoogstzelden maken wij er die typisch West-Vlaamse ie-klank van en in die gevallen noteren wij ook -ie. Bvb.: *blie*(blij); *zie*(zijde); *bie*(bij -het insect-).
- De -oe wordt in het spreken én in het schrijven dikwijls vervormd tot -ou. Bvb.: *bouk*(boek); *brouk*(broek). Wordt ze echter uitgesproken als een korte -o, dan wordt ze ook -o geschreven. Bvb. *blomme*(bloem); *verdomm'n*(verdoemen).
- De -oei is voor ons geen probleem: ze klinkt zo en wij schrijven ook -oei. Bvb.:

groe-te(groe); *bloei*(bloei); *koeien*(koeien).

- De tweeklank -ooi vervormen wij bijna altijd tot -oei omdat wij ze meestal ook zo uitspreken. Bvb.: *hoei*(hooi); *doei*(dooi); *noeit*(nooit).
- De -ou behouden wij in uitspraak en ook in schrijfwijze als -ou. Bvb.: *koud*(koud).
- De -ui behouden wij veelal als klank en schrijven dan ook -ui. Waar wij ze vervormen tot een doffe u-klank schrijven we ook -u. Bvb.: *plumme*(pluim); *rum*(ruim). Bemerkt: waar in het AN -uw staat durven wij ook zelf een ui-klank vormen en dus ook -ui schrijven. Bvb. *grui'*(gruw); *skui'*(schuw) en met *nui* bedoelen we: nu.

D. Samenvattend overzicht

AN-schrijfwijze	Dialect-schrijfwijze	Dialect-uitspraak
a	a	korte -a in <i>karre</i> (kar); <i>mag</i> ; <i>dag</i>
	aa	lange -aa in open en gesloten lettergreep in <i>straave</i> (straffe)
	ae	gerekte zwaar klinkende -a in <i>glaes</i> (glas)
	ao	gerekte korte doffe -o in <i>zaachte</i> (zacht)
	aoi	tweeklank -oi in <i>menaoize</i> (menage)
aa	a	korte -a in <i>andoen</i> (aandoen); <i>anzêtt'n</i> (aanzetten)
	oâ	vermengde aa/oe-klank in <i>baâne</i> (baan); <i>gaân</i> (gaan) soms zelfs naar een bijna zuivere oe-klank neigend in <i>baantsje</i> (baantje, wegje)
	ae	gerekte zwaar klinkende -a in <i>maer</i> (maar)
	ao	gerekte korte doffe -o in <i>paole</i> (paal); <i>Waole</i> (Waal)
	i	korte doffe -i in <i>irde</i> (aarde); <i>pard</i> (paard)
aai	aoi	tweeklank -oi in <i>gaoi</i> (gaai); <i>kraoie</i> (kraai)
ai	ai	tweeklank -ai in <i>aie</i> (ai, uitroep van pijn)
	i	korte doffe -i in <i>drinnaoize</i> (drainage)
au (a-u)	au	tweeklank -au in <i>dauw</i> (dauw); <i>skauwe</i> (schaduw)
b	b	b in <i>blaffetuure</i> (blaffetuur)
	p	p (als vervorming van b) in <i>plafetuure</i> (blaffetuur)
c	k	k in <i>kluub</i> (club); <i>koode</i> (code)
	s	s in <i>sierk</i> (circus)
ch	ch	g in <i>zaachte</i> (zacht); <i>lucht</i> (licht)
	sj	sj (gelijkend op Franse ch) in <i>sjampêtt're</i> (champetter); <i>sjooffaoize</i> (chauffage).

d	d	d in <i>deuregaân</i> (doorgaan)
e	e	korte doffe -u in <i>de</i> ; <i>me</i> ; <i>het</i>
	ë	duidt verlengde klinkerklank aan in <i>laa'ën</i> (lachen); <i>ree'ën</i> (regen)
	ê	scherpe -e in <i>bêst</i> (best); <i>mêt</i> (met); <i>ên</i> (en)
	i	korte doffe -i in <i>irreweete</i> (erwt); <i>stirk</i> (sterk)
ee	ee	lange -ee in open en gesloten lettergreep in <i>veele</i> (veel)
	eê	vermengde ee/ie-klank in <i>beên</i> (been); <i>zeê</i> (zee)
	aâ	vermengde aa/oe-klank in <i>aânde</i> (eend)
	i	korte doffe -i in <i>smir</i> (smeer); <i>bir</i> (beer)
	ie	scherpe -ie in <i>gien-tsje</i> (geentje)
ei	ei	tweeklank -ei in <i>ei-tsje</i> (eitje)
	i	gerekte doffe -i in <i>trin</i> (trein)
eu	eu	tweeklank -eu in <i>deure</i> (deur)
	o	korte doffe -o in <i>bozze</i> (beurs)
f	f	f in <i>footoo</i> (foto)
g	g	g in <i>geêneêns</i> (geeneens) bij deelwoorden of tussen twee klinkers veelal niet uitgesproken en vervangen door een afkappingsteken: ' <i>edaân</i> (gedaan); ' <i>eweest</i> (geweest); <i>droô'ën</i> (drogen)
	k	k (meestal na een n) in <i>lanks</i> (langs); <i>gink</i> (ging)
h	h	doorgaans niet uitgesproken (!) maar omwille van de herkenbaarheid meestal wel geschreven; indien niet geschreven, vervangen door een afkappingsteken: <i>hoei</i> (hooi) (uitgesproken als oei); ' <i>aân</i> (hadden)
	g	versterkende -g in <i>g'heêlegans</i> (helemaal)
i	i	korte doffe -i in <i>dik</i> (dik); <i>bille</i> (bil)
	i	doffe -e vooral bij de uitgang -ig; deze schrijfwijze is hier enkel bedoeld als herkenbaarheid: <i>eênig</i> (enig)
	ie	scherpe -ie in <i>dieviedênt</i> (dividend); <i>vievant</i> (vivant)
	ê	scherpe -e in <i>klêmm'n</i> (klimmen); <i>smêd</i> (smid)
ij	ij	tweeklank -ij in <i>krij'ën</i> (krijgen); <i>tijd</i> (tijd)
	i	korte doffe -i in <i>zwin</i> (zwijn)
	ie	scherpe -ie in <i>blie</i> (blij); <i>zie</i> (zijde)
j	j	j in <i>jonk</i> (jong)
	dj of dsj	dj en dsj in <i>djenijv're</i> / <i>dsjenijv're</i> (jenever)
	s	s vooral in (verklein)woorden op -je in <i>vêntse</i> (ventje)
	z of zj	z en zj in <i>z(j)uudoo</i> (judo); <i>z(j)uuze</i> (juge)
k	k	k in <i>kouke</i> (koek)
l	l	l in <i>laet'n</i> (laten)

	m	m in <i>meu'ën</i> (mogen)
	n	n in <i>nao'ële</i> (nagel)
m	n	korte doffe -o in <i>bolle</i> (bol); <i>konte</i> (kont)
n	o	lange -aa in <i>kaaffie</i> (koffie)
o	aa	korte doffe -u in <i>dulle</i> (dol); <i>buk</i> (bok)
	u	tweeklank -oe in <i>moed're</i> (moeder)
oe	oe	korte doffe -o in <i>blomme</i> (bloem)
	o	tweeklank -ou in <i>brouk</i> (broek)
	ou	tweeklank -oei in <i>bloeien</i> (bloeien)
oei	oei	lange -oo in open en gesloten lettergreep in <i>booge</i> (boog)
oo	oo	tweeklank -eu in <i>deurgank</i> (doorgang)
	eu	korte doffe -o in <i>voetzolle</i> (voetzool)
	o	vermengde oo/oe-klank in <i>koôle</i> (kool); <i>roôd</i> (rood)
	oô	tweeklank -ou in <i>ou'st</i> (oogst)
	ou	korte doffe -u in <i>zunne</i> (zoon)
	u	tweeklank -oei in <i>hoei</i> (hooi); <i>noeit</i> (nooit)
ooi	oei	tweeklank -ou in <i>koud</i> (koud)
ou	ou	p in <i>past're</i> (pastoor)
p	p	k in <i>kwootuum</i> (quotum); <i>kwaazie</i> (quasi)
q	k	r in <i>reedies</i> (redenen)
r	r	s in <i>staesie</i> (statie - station)
s	s	z in <i>zop</i> (sop); <i>zompig</i> (sompig)
	z	sk in <i>skoole</i> (school); <i>sioen</i> (schoen)
sch	sk	s in <i>serloote</i> (sjalot)
sj	s	t in <i>toôn-tsje</i> (toontje)
t	t	s in <i>staesie</i> (statie - station)
	s	korte doffe -u in <i>dunne</i> (dun); <i>krukke</i> (kruk)
u	u	tweeklank -eu in <i>meuzie</i> (mug)
	eu	korte doffe -i in <i>stik</i> (stuk)
	i	tweeklank -ui (ook als vervormde uu-klank) in <i>muize</i> (muis); <i>skui'</i> (schuw); <i>rui'</i> (ruw)
ui	ui	korte doffe -u in <i>dumme</i> (duim); <i>plumme</i> (pluim)
	u	lange -uu in open en gesloten lettergreep in <i>stuur</i> (stuur); <i>stuur'n</i> (sturen)
uu	uu	scherpe -ie in <i>diere</i> (duur)
	ie	tweeklank -ui in <i>spui'ën</i> (spuwen); <i>skui'ën</i> (schuwen)
v	ui	v in <i>vraagstirt</i> (vraagstaart)
	v	f in <i>feêrtig</i> (veertig); <i>fichtig</i> (vijftig)
	f	w in <i>wirr'n</i> (weren); <i>wunn'n</i> (wonen)
w	w	v in <i>vreêd</i> (wreed); <i>vree'ën</i> (wringen)
	v	

	m	m in <i>me gaân</i> (we gaan); <i>me zitt'n</i> (we zitten)
x	ks	ks in <i>ikspliekaesie</i> (explicatie)
y	ie	scherpe -ie in <i>annaalieve</i> (analyse); <i>tiep</i> (type)
	ij	tweeklank -ij in <i>ij-asse</i> (y-as)
	j	j in <i>joegoert</i> (yoghurt)
	ê	scherpe -e in <i>sêndiekaet</i> (syndicaat)
	i	korte doffe -i in <i>simpatie</i> (sympathie)
z	z	z in <i>blaez'n</i> (blazen); <i>zonne</i> (zoon)
	s	s in <i>sêg!</i> (zeg!)
	tsj	tsj in <i>tsjêstig</i> (zestig); <i>tsjeev'ntig</i> (zeventig)

“Waervan klapp'n me wild're a'zoô allemaole?”

A. Het dagelijks leven: “Oov'r koetsjies ên kalfkies, de gewunne dee'ën van 't leev'n”

I. De levensloop: “Van de wiege tot oov'rirde”

A. “Van vrijen ên trou'ën tot kindsies koôp'n”

I. “Te vrije gaân”

Voor onze voorouders was het niet simpel om een lief “an d'n haok te slaân” of “'n lief of ne vrijer ip te doen”, ook al spreekt het gezegde “al wa' da' naer de maer't gae' g'raakt verkocht” dit schijnbaar tegen. Hofmakerij was een ingewikkelde bezigheid, met pottenkijkers alom. Zo werd degene die “te vrije gink” steevast begeleid door een oudere broer of zuster die maar één opdracht had, nl. er op toezien dat alles deftig verliep. “Diene sjaperon” kreeg zelfs het bevel mee, om in “d'n driezit” (als die er al was) plaats te nemen tussen het koppel. Van hindernissen gesproken! In Anzegem was dus niet alleen het water veel te diep om bijeen te komen, soms was een sofa al een oninneembare vesting. Je zal maar in die tijden op “heête koll'n 'ezeet'n(gezetten) 'ên” of “'t vier in ui brouk g'had 'ên”! “Pesênsie” was een schone deugd! Van wie “d'er rap bij wa'” werd gezegd: “'t 'ês 'n tielijk kiekie” of “'n tielijk jonk”. Iemand die verdacht veel “oover de zulle(drempel) kwam”, werd snel ontmaskerd: “ie stae' daer alle vijf voet'n, ie zit daer verzeekers mee eiers” of “ie zal d'er hêm nog achter skiet'n, achter de die; wêrd'n(wedden)?”.

IE 'EE 'T VIER IN ZIN BROUK

Menigeen verleende toen ook hand- en spandiensten om een jonge ontluikende liefde meteen de kop in te drukken. “Ie kijkt al naer de meiskies ên ie 'n kan nog nie' alleêne/rêchte pies'n”. Of “'t geel van zin gat 'n 'ês nog nie' af'espoeld ên da' klapt al